

A huzat okozta helyi diszkomfort érzetről

DR. BÁNHÍDI LÁSZLÓ, BESNYÓ JÁNOS,
SOMOGYI ANNA, KINTSES GABRIELLA
(Építéstudományi Intézet)

I. Bevezetés

Az embert érő légmozgás közérzeti hatása fontos helyi diszkomfort tényező. Hatásmechanizmusa azonban elsősorban a viszonylag nagyobb légsebesség tartományban — $v = 0,3$ m/s — tisztázott, a lakó- és középületekben előforduló ennél kisebb légsebességek hatása viszont kevésbé ismert. Ezen belül is tisztázatlan az alapkérdés: a lamináris és turbulens légáramlások között egyáltalán adódik-e és ha igen, milyen hőérzeti különbség.

A cikkben az Építéstudományi Intézet Mikroklimatológiai Laboratóriumában az ezzel a témakörrel kapcsolatban végzett laboratóriumi vizsgálatok egy speciális kérdésre vonatkozó részét dolgoztuk fel.

2. A kis légsebességű légmozgás hőérzeti hatásának vizsgált esete

A hőérzeti vizsgálatokat a Mikroklima Laboratóriumban 5×3 m-es alapterületű mérőtérben végeztük. A mérőtér egyik 3×3 m-es végfalát két részre osztottuk és ezelőtt helyezkedett el alkalmanként 2—2 alanya. A légáramlást a végfaltól kapták, tehát horizontálisan.

A végzett vizsgálataink során rövid, másfél órás expozíciós idővel a következő 6 állapotban végeztünk vizsgálatokat lamináris és turbulens légmozgás esetére egyaránt úgy, hogy az alanyok mindenkor szemben ültek a légáramlással:

1. Mérési állapot: tervezett PMV = +1; $v = 0,25$ m/s; $t_h = 29,4$ °C (helyiség hőmérséklet); $I_{cl} = 0,5$ clo
2. Mérési állapot: tervezett PMV = -1; $v = 0,25$ m/s; $t_h = 24,5$ °C; $I_{cl} = 0,5$ clo
3. Mérési állapot: tervezett PMV = -1; $v = 0,25$ m/s; $t_h = 21,3$ °C; $I_{cl} = 1,0$ clo
4. Mérési állapot: tervezett PMV = -1; $v = 0,25$ m/s; $t_h = 17$ °C; $I_{cl} = 1,5$ clo
5. Mérési állapot: tervezett PMV = -1; $v = 0,1$ m/s; $t_h = 23,3$ °C; $I_{cl} = 0,5$ clo
6. Mérési állapot: tervezett PMV = -1; $v = 0,1$ m/s; $t_h = 19,4$ °C; $I_{cl} = 1,0$ clo

A vizsgálatok során naponta 2—3 esetet ellenőriztünk, mivel a másfél órás expozíciós idejű mérések után az alanyok 1—1 órát töltöttek az elővizsgálóban. Ez az időtartam biztosította az alanyok megfelelő adaptációját az új mérési paraméterekhez.

A mérési nap az elővizsgálóban kezdődött, ahol először az alanyok kérdőíveket töltöttek ki, majd súly-, vérnyomás, pulzus és reakcióidő ellenőrzésen estek át. A mérési nap végén az ún. utóvizsgálatok során ezeket az értékeket újból rögzítettük. A mérőtérben az alanyok félóránként 5 perces szorítás tesztet végeztek, ezen időszakokban 12 pontban rögzítettük bőrhőmérsékletüket és szubjektív hőérzetüket. A vizsgálatok közötti időszakokban az alanyok olvastak, vagy tanultak. A vizs-

gálatokon 16 fő vett részt: ezek fele nő, fele férfi volt. Mindkét csoporton belül a résztvevők fele egyetemista — azaz 18—24 éves — fele nyugdíjas, tehát a nők 55 év, a férfiak 60 év feletti életkorúak voltak.

3. A mérési eredmények

A mérési eredményekkel kapcsolatban a következő értelmezéseket és jelöléseket alkalmaztuk:

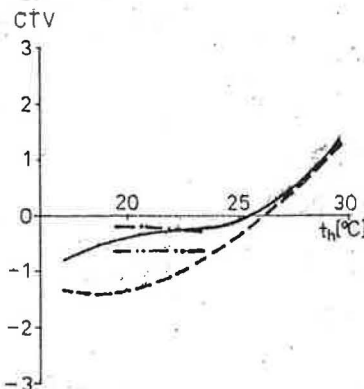
a) Az adott hőérzeti szavazatoknak megfelelően a CTV értéket adtuk meg, amely a gyakorlatban rögzített (kikérdezett) szubjektív hőérzet a 7 pontos skálának megfelelően. A CDP érték pedig ezen CTV értékhez tartozó elégedetlenség %-ban. Az előzőekben megadott tervezett PMV értékekhez viszonyítva a valóságban adódott CTV értékek eltérések.

b) Az LM érték alatt a légmozgás észlelésére adott szavazatok átlagértéke értendő. Ezt a hőérzeti kérdésekkel együtt kérdeztük, mégpedig az alanyoknak egy 10 egységre osztott vonalon kellett bejelölni értékét a nagyon kicsi és a nagyon nagy határértékek között.

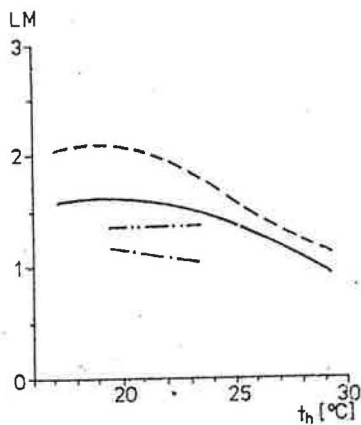
c) Az É az ún. észlelési, a K érték pedig az ún. kellemetlen határértékre vonatkozik. Az alanyoknál ugyanis külön rákérdeztünk a légáramlás hőérzetet zavaró, kellemetlen voltára és az értékléskor a következő meghatározásokat alkalmaztuk:

- a hőérzet nem tér el a normálistól 0
- a hőérzet a normálistól eltér és ±1
- a légmozgás nem zavaró ±1
- a légmozgás zavaró és
  - kissé kellemetlen ±2
  - kellemetlen ±3

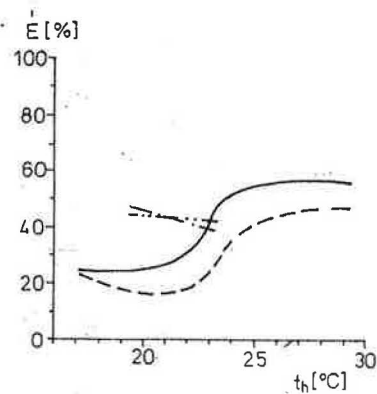
- L és $v = 0,25$ m/s
- - - L és $v = 0,1$ m/s
- - - - T és $v = 0,25$ m/s
- - - - - T és $v = 0,1$ m/s

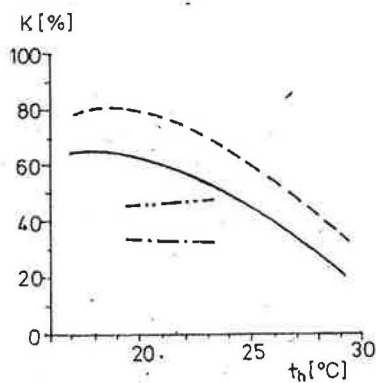
1. ábra. A szubjektív hőérzet (CTV) változása a helyiség-hőmérséklet (t_h) függvényében különböző légsebességek (v) esetén lamináris (L) és turbulens (T) áramlásnál

2. ábra. A légmozgásra adott szavazatok (LM) alakulása a helyiség hőmérséklet (t_h) függvényében különböző légsebességeknél (v) lamináris (L) és turbulens (T) áramlás esetén

3. ábra. Az észlelési (E) szavazatok százalékos alakulása a helyiség hőmérséklet (t_h) függvényében lamináris (L) és turbulens (T) áramlásnál

4. ábra. A kellemetlen (K) szavazatok százalékos alakulása a helyiség hőmérséklet (t_h) függvényében különböző légsebességeknél (v) lamináris (L) turbulens (T) áramlás mellett

A légmozgást észlelő szavazatok közé soroltuk a ± 1 értékeket, a légmozgást kellemetlennek érző szavazatok közé soroltuk a ± 2 értékeket. A további eredményeket 4 ábrában dolgoztuk fel (lásd 1—4. ábrák).

4. A mérési eredmények értékelése

a) Az 1. ábrából látható, annak ellenére, hogy az alacsonyabb léghőmérséklet értékeket a ruházattal igyekeztünk „követni” (lásd vizsgálati szituációt), mind lamináris, mind turbulens áramlás esetén az alacsonyabb hőmérsékletekhez kedvezőtlenebb CTV értékek tartoztak 0,25 m/s légsebesség esetén. Ugyanitt a lamináris és turbulens áramlás közül az utóbbi esetben kedvezőtlenebbek a CTV értékek.

A 0 CTV értékek lamináris áramlásnál 25, turbulensnél 26 °C-nál adódtak.

A 0,1 m/s légsebességeknél a CTV érték gyakorlatilag alig változik, és nincs lényeges különbség a lamináris és turbulens áramlás értékei között.

b) A 2. ábrából látható, hogy a légmozgásra vonatkozó szavazatok 0,25 m/s légsebességkor — lamináris áramlás esetében 18 és 30 °C között 1,5-ről 1-re csökkentek,

— turbulens áramlásnál az alapérték és a változás is nagyobb; 2-ről 1-re való csökkenés.

0,1 m/s esetében az érték változatlan, 19 és 23 °C között, de turbulens áramlás esetén kissé magasabb értékek adódtak.

c) A 3. ábrából látható, hogy 0,25 m/s légsebességnél a hőmérséklet növekedésének függvényében a légmozgást észlelők százalékos aránya ugyancsak nő. Pontosabban lamináris áramlás esetén 22 és 24 °C között 25-ről 55%-ra, turbulens áramlás esetén pedig 15-ről 45%-ra.

0,1 m/s esetén az észlelési érték mindkét áramlás esetében 40 és 50% között adódik, és a 19,4—23,4 °C hőfokhatárok között kissé csökken.

d) A 4. ábrából megállapítható, hogy akik az adott paraméterek mellett a légmozgást kellemetlennek tartják

— 0,25 m/s légsebesség esetén a hőmérséklet növekedésével a panaszok száma lényegesen csökken, mégpedig: lamináris áramlásnál 65-ről 20%-ra, turbulens áramlás esetén pedig 80-ről 30%-ra;

— 0,1 m/s légsebesség esetén a százalékos érték nem változik a hőmérséklet függvényében: lamináris áramlás esetén kb. 30—35%, turbulens áramlás esetén pedig 45—40% között mozog.

Ez logikusan következik a magasabb léghőmérsékletek esetén a konvektív hőleadás növekedésének a hőérzetre kedvező hatásából.

5. Következtetések

1. A turbulens légáramlást az emberek többen észlelik (E) és a szubjektív hőérzetük (CTV), a légmozgásra vonatkozó szubjektív érték (LM) valamint a kellemetlen hőérzeti szavazatok aránya (K) is magasabb, mint lamináris áramlás esetén.

2. A hőmérséklet növekedésével a szubjektív hőérzeti CTV érték a légmozgásra vonatkozó szubjektív megítélés (LM) és a légmozgást kellemetlennek érzők számszerű értéke csökken mind turbulens, mind lamináris áramlás esetén.

3. A légmozgást észlelők (É) száma viszont a lég-hőmérséklet növekedésével emelkedik, ill. 22 és 24 °C között számottevően megnövekszik mind lamináris, mind turbulens áramlás esetén.

IRODALOMJEGYZÉK:

- [1] Azer, N. Z., Nevins, R. G., Olesen, S., Leung, H.: Improvements in sensory votes and their associated physiological responses by localized ventilation in hot environments. CIB W45 Symposium London 1972.
 [2] Fanger, P. O.: Thermal Comfort. McGraw Hill 1972.
 [3] McIntyre, D. A.: Preferred air speeds for comfort in warm conditions. ASHRAE Trans. 84(2)1978.

- [4] McIntyre, D. A.: Draught on the Face. ECRC/N 1119 Electricity Council Research Centre, Capenhurst, Chester, 1978.
 [5] Dickson, D. J.: Air movement in offices. ECRC/N 1012 Chester, 1977.
 [6] Fischman, D. S. and Underwood, S. E.: A further investigation into the subjective effects of low level draughts. British Gas Corporation Report No. WH(T/RD) 771143, London, 1977.
 [7] Pedersen, C. J. K.: Comforterav til luftbevaegelse i rum. Thesis Danmarks Thniske Højskole, 1977.
 [8] Bánhidí, L., Somogyi, A., Kintses, G., Besnyó, J., Sváb, F., Fábó, L., Rézsegh, Cs.: Zárt terek energetikai és építészeti optimalizálása a felhasználók komfortérzetének figyelembevételével. ÉTI Tanulmány No. 21897. Budapest 1985.

Lapszemle

— *Biogáztermelés Csehszlovákiában* (O vyrobe bioplynu v Ceskoslovensku). — KOKES, J.—*Plyn*, 1984. 12. sz. p. 342—345.

Fehérjék aerób bomlása. Az anaerób rothadás termékei, a metánbaktérium és életfeltételei. A reakciók sebessége és a reakciósebességet befolyásoló tényezők. A haszonállatok trágyájának jelentősége a biogáztermelés szempontjából. Biogáz-előállító berendezés vázlata. Sertéslelep szennyvíziszapjainak kihasználása biogáz termelésére. A biogáz-gyártás két alrendszerének jellemzői. Biogázok hasznosítása. Hasznosító állomás vázlata.

— *A kazán- és tüzeléstechnika fejlesztési irányzatai* (Entwicklungstendenzen der Dampfkessel- und Feuerungstechnik). — FELGENHAUER, P.—*TÜ Technische Überwachung*, 1984. 11.sz. p. 440—446.

Az 1984. évi Hannoveri vásár újdonságai. Gőzkazánok teljesítménynövelése (2000 t/h). Kényszer és természetes keringtetésű kazánok új típusai, paraméterei, főbb méretei. Fűtési kazánok, blokkosított fűtőegység (kis hőmérsékletű kazán hőszivattyúval egybeépítve). Szénpor-, olaj- és gáztüzelő berendezések új konstrukciói. SO₂-t, NO_x-t csökkentő technológiák. Égőknel a láng közepébe és végébe adagolt levegővel, valamint a tüztér után a füstgázhuzamba beépített berendezésekkel csökkentett SO₂- és NO_x-tartalom. A kazán- és a tüzeléstechnikai berendezésekkel szerzett üzemi tapasztalatok. Kapcsolási, működési vázlatok, fényképek.

— *Terüsterü takarékoság a szilárd tüzelőanyagokkal* (Planmäßige Substitution hochwertiger fester Brennstoffe durch Anwendung von Heizkennziffern). NEVOIGT, P.—*Bauzeitung*, 1985. 1. sz. p. 34.

A legfontosabb intézkedések a nagyüzemi fűtőberendezések üzemeltetéséhez: a fűtők továbbképzése, előírás szerinti fűtőanyagtárolás, fűtési könyv vezetése, a külső hőmérséklet figyelembevétele, a fűtési időszak után a karbantartási munkák elvégzése.

— *Energiatakarékosági berendezések tervezett beruházásai* (Major investments in conservation equipment planned). — *Energy report*, 1984. 11. k. 22.sz. p. 3.

A nagy energiafogyasztású szállodák és motelek, mosodák, sportklubok stb. új fűtési, szellőztetési és hővisszanyerő berendezésekkel igyekeznek javítani energiafelhasználásuk hatékonyságát. A hőszivattyúk és légkondicionálók a legkeresettebb termékek.

— *Égéstermékek mennyiségi és minőségi összetételének meghatározása a kéményvesztések számítása céljából* (Stanovení množství a složení spalin pro vyrozet lomino straty). — TEYSSLER. — *Energetika*, 1984. 12. sz. p. 550—555.

A kéményvesztések abszolút értéke ismertetésének jelentősége. A kazánból távozó égéstermékek mennyiségének meghatározása és szerepe a kéményvesztések meghatározásában. Tapasztalati képletek előzők meghatározására. Tökéletes és tökéletlen

égéshez tartozó értékek. A levegő-égéstermék mérlege. Az égéstermékek összetételének háromszög-diagramja. Egyes szénfajták égéstermékei összetételének grafikus ábrázolásai.

— *Földgáz és porszén egyidejű eltűzése hosszú, diffúziós lánggal* (La combustion du gaz naturel et du charbon pulvérisé en longues flammes de diffusion). — VERMERSCH, M. A.—*Revue générale de Thermique* 1984. 274. sz. p. 543—560.

Kísérleti berendezés: kemence, égő, levegő előmelegítése, tüzelőanyagok. Kísérleti feltételek: a vizsgált lángok leírása; mérés technika és műszerezés. Matematikai modellezés: égőnyomás; lánghossz. A kísérletek eredményeinek értelmezése: a szénpor őrlési finomságának befolyása bitumenes szenek esetében; a szénpor-földgáz arány hatása a lángra; égőhelyezés; antracitpor-tűzelés. A kísérleti és elméleti eredmények összehasonlítása.

— *Többféle energiahordozó épületgépészeti rendszerekben: optimálás és irányítás* (Les techniques de la pluri-énergie — optimisation et gestion des systèmes). BELLAC, C.—*Chauffage, Ventilation, Conditionnement*, 1984. 10. sz. p. 5—10.

Az energiahordozók árának összehasonlítása épületgépészeti felhasználáshoz; az árváltozások befolyása az energiatípus megválasztására. Műszaki szempontok a döntéskor: teljesítmény-kihasználás, hőmérséklet-igények. Példák két vagy több energiahordozó egyidejű vagy váltakozó használatára. Több energiahordozóval dolgozó rendszer optimálás a meglévő és új épületekben; az ilyen rendszerek energetikai irányítása.

— *Energiatakarékos házak „tömeg és üvegfelület” központú tervezése* (Mass and glass). — SANDER, D. M. — BARAKAT, S. A. — *ASHRAE Journal*, 1984. 11. sz. p. 26—30.

Az energiatkarékos házak egyik típusában a tervezők a délre néző ablakok méreteinek növelésével, az ablakon beáramló hő tárolásával (nagy tömegek beépítése) érik el az energiaigény csökkentését. A tervezési közben való gyors tájékozódás megkönnyítésére grafikus módszert adnak, meg amely lehetővé teszi a méretek optimális megválasztását.

— *Hőszivattyúk alkalmazásának szempontjai* (Der Einsatz der Wärmepumpe aus der Sicht des Bundes). GFELLER, J. — *Heizung, Klima*, 1984. 12. sz. p. 83—84.

A hőszivattyúk alkalmazásának helyzete a svájci energipolitikában. A közhasznú erőművek áramával hajtott hőszivattyúk üzemeltetése racionalisabb, mint a gáz- vagy olajfűtések, ha a munkaszám nagyobb, mint 2,6. Hőszivattyú-gépesoportok kialakítása. A létesítés szempontjai: környezetvédelmi és energiagazdasági szempontok. A hőszivattyúk alkalmazása területén végzett kutatások és tanulmányok.